

Клас: 5.

Дата: 12 березня 2020 р.

Урок № 48.

Тема: Тарас Шевченко «За сонцем хмаронька пливе...», «Садок вишневий коло хати...». Картини довоколишнього світу, природи у поезіях Т. Шевченка

В зошиті написати дату, яка написана вище. Переписати тему повністю (вона написана вище після слова «тема»).

Для кожного українця Тарас Шевченко означає так багато, що виникає враження, ніби ми все про нього знаємо і він завжди з нами. Та це лише враження. Він невичерпний і нескінченний. Не тому, що він кращий від інших,— у ньому наша історія, реальність і найпотаємніші мрії. Україна — це Шевченко, Шевченко — це Україна.

Життя нашого поета таке дивне, що, слухаючи про нього, можна було б сказати, що це легенда. То й повість починається, як починаються казки: «За широкими морями, за лісами дрімучими, ще й за горами кам'яними... був колись веселий край, заморожений злими людьми, заневолений двома неволями».

Отже, сьогодні ми познайомимося з дитинством Кобзаря і зрозуміємо, що вплинуло на формування його світогляду та творчої манери.

Новий матеріал.

9 березня 1814 року у селі Моринці Звенигородського повіту Київської губернії, у хаті кріпака пана Енгельгардта, Григорія Шевченка та Катерини Якимівни Бойко, народився син Тарас. Згідно з родинними переказами його діди і прадіди козакували, служили у Війську Запорізькому, брали участь у визвольних війнах і повстаннях, які відбувалися в Україні 16 – 18 ст.

З дитинства був допитливим, любив малювати, співати. Тарасові було дев'ять років, коли він, Катря, Ярина, Марія, Микита і Йосип залишилися без матері. Батько одружився вдруге. Мачуха мала трьох своїх дітей, і життя в хаті стало нестерпним.

Сім'я Тараса на чолі з батьком повернулася до села Кирилівки (нині Шевченкове (Звенигородський район)) на Київщині, звідки був родом Григорій Іванович. Дитячі роки Тараса минають у цьому селі. Восени 1822 року Тарас Шевченко починає вчитися грамоти у місцевого дяка та знайомиться з творами Г. Сковороди.

Батьки майбутнього Кобзаря працювали на панщині й поверталися додому геть виснаженими. Змалечку Тараса доглядала сестра Катерина. Родина Шевченків жила злиденно. Їхня хата була чи не найгіршою в селі: кривобока, в дірках, стояла вона край села, як примара.

Тарас ріс не зовсім слухняним: то десь заграється, то завіється в полі, а потім із чумаками повертається додому. Та найбільше любляв хлопчик слухати сумні розповіді про кріпаччину й панів, про Сибір та страшну солдатчину. Справжнім святом був прихід кобзаря. Від непосильної праці та злиднів померла мати. Згодом помер і батько. Діти лишилися з мачухою. Тарас був «упертий, правдивий і гарячий», і тому, не захотівши миритися з несправедливими наріканнями мачухи, подався світ за очі. Після цього почалося не життя, а справжня мука.

21 травня 1838 р. Шевченка зараховують стороннім учнем Академії мистецтв. 1842 р. пише драматизовану соціально-побутову поему російською мовою «Слепая». Того ж року створює історичну поему «Гамалія» (вийшла окремою книжкою 1844 р.). Кінцем лютого 1843 р. датована історико-побутова драма «Назар Стодоля» (написана російською мовою, відома лише в українському перекладі). У 1844 – 1845 рр. її поставив аматорський гурток при Медико-хірургічній академії в Петербурзі. 1844 р. вийшло друге видання «Кобзаря». Усі ці твори належать до раннього періоду творчості Шевченка, коли він усвідомлював себе як «мужицький поет» і поет-патріот.

Влітку 1859 р. Шевченко відвідав Україну. Зустрівся в Кирилівці з братами й сестрою. Мав намір оселитися в Україні. Шукав ділянку, щоб збудувати хату. Та 13 липня біля с. Прохорівка його заарештували. Звільнили через місяць і запропонували виїхати до Петербурга. Заслання підірвало здоров'я Шевченка. На початку 1861 р. він тяжко захворів і 10 березня помер.

Робота з підручником.

С. 195: прочитати що таке ліричний твір (рубрика «Теорія літератури»);

с. 195: прочитати рубрику «До речі...»;

с. 196: прочитати що таке персоніфікація (рубрика «Теорія літератури»).

Так чи ні ?

(В зошиті написати назву завдання «Так чи ні?» і письмово дати відповіді на питання в зошиті. Запитання НЕ ПЕРЕПИСУВАТИ, а ПИСАТИ НОМЕР ЗАВДАННЯ і поряд відповідь – так чи ні).

Твердження	Так	Ні
1. Ліричний твір і вірш – це одне й те саме		
2. Ліричний твір може бути прозовим		
3. Ліричний герой – це автор ліричного твору		
4. Ліричний твір відображає життя за допомогою зображення окремих думок, почуттів і переживань, викликаних тими чи іншими обставинами		
5. Автор може бути героєм свого твору		
6. Постать автора можна співвідносити з постаттю ліричного героя		
7. Ліричний герой – друге ліричне «Я» письменника		
8. Завжди почуття ліричного героя збігаються з почуттями автора		
9. Ліричні твори мають здебільшого віршовану форму		
10. Ліричні твори прозові зустрічаються дуже рідко		

Фізкульт. хвилинка.

Прилетіли журавлі
(помахати руками, як крилами)
І великі, і малі (руки вгору, руки вниз)
Сіли собі на ріллі, (присісти)
Заспівали: "Тра-ра-рі" (встати)

Де журавка ходила –
(ходьба з високим підніманням стегна)
Там пшениця родила,
Де журавель походив –
Там ячмінь уродив.

Аналіз поетичних творів.

I. Словникова робота.

Кобзар – український народний співець і музикант. Кобзарі були творцями, хранителями і передавачами епічної традиції у формі історичних пісень, дум супроводжуваних грою на кобзі, лірі або бандурі.

Картина – твір живопису, що характеризується закінченим характером (на відміну від ескіза й етюда) і самостійним художнім значенням.

II. Аналіз поезії «Садок вишневий коло хати» (с. 197: розглянути репродукцію картини Т. Шевченка «Селянська родина»).

С. 197: прочитати поезію «Садок вишневий коло хати».

1) Слово вчителя.

Під час ув'язнення Шевченко продовжував писати вірші, які уже на засланні об'єднав у цикл «В казематі». Одним із найвідоміших творів цього періоду життя поета, рідкісною перлиною його творчості є вірш «Садок вишневий коло хати», який по праву вважається шедевром світової пейзажної лірики.

Тарас Шевченко тривалий час перебував у казематі Петропавлівської фортеці. Допити, довгі самотні дні й ночі в камері. Багато пережив, передумав поет за цей час. Якби не поезія, ми про це ніколи б не дізналися. Поетові пощастило дістати аркуш паперу і записати на ньому тринадцять віршів. Справжнім шедевром серед них є поезія «Садок вишневий коло хати». У ньому немає узвичаєних художніх засобів, жодних барв. Вечір в Україні постає перед читачем у всій своїй красі. Чудові картини природи, працю і побут селянської родини бачимо за допомогою зорових і слухових образів, створених поетом: «Сім'я вечерея коло хати, Вечірня зіронька встає. Дочка вечерять подає, А мати хоче научати, Так соловейко не дає».

Серед такої природи людині весело і спокійно. Шевченко змалював дружну сім'ю, де панує взаємоповага, любов і гармонія. Поезія викликає почуття гордості і захоплення красою природи.

2) Бесіда за змістом поезії (!!!вміти усно давати відповіді на питання!!!).

- ❖ Яка пора року і час відображені у творі? Підтвердіть свою думку посиланням на текст.
- ❖ Якою постає Україна у мріях поета за мурами каземату? Чи такою вона була насправді?
- ❖ Яким настроєм пройнятий вірш Т.Шевченка?
- ❖ Які образи ви побачили?
- ❖ Що ви почули?
- ❖ Які аромати ви відчули?
- ❖ Яку мрію поета ми бачимо у вірші Т. Шевченка? (Про щасливе, гармонійне життя).
- ❖ Чи Україна насправді постає «тихим раєм» для поета? Доведіть думку.
- ❖ Опишіть ліричного героя у поезії «Садок вишневий коло хати».
- ❖ Знайдіть персоніфікацію та епітети у творі.

3) Ідейно-тематичний аналіз.

Написати назву поетичного твору («Садок вишневий коло хати») і ВИЗНАЧИТИ мотив та жанр поезії «Садок вишневий коло хати» у зошиті ПИСЬМОВО.

Цей вірш Т. Шевченка надзвичайно простий, без особливих художніх засобів, він просто чарує своєю поетичністю. Вражає те, що написаний він за похмурими тюремними ґратами. Якою ж сильною була туга поета за рідною Україною, яка багата уява, щоб створити такий шедевр! Чи є ще щось краще, ніж квітучий сад, мирна хліборобська праця, дружна родина, спів соловейка? Про це мріяв усе життя й сам Шевченко, хоч його мріям не судилося здійснитися. Вірш став «візитною картою» України — квітучої, мирної, співучої та доброї.

III. Аналіз поезії «За сонцем хмаронька пливе» (прочитати на с. 195 – 196 підручника).

1) Розглянути репродукцію картини К. Крижицького «Вечір» на с. 196 підручника.

Прекрасна пейзажна картина розгортається перед нами у вірші Т.Шевченка «За сонцем хмаронька пливе...» Побудований цей твір на казкових, легендарних мотивах, за якими сонце йде спати за море, а вкривають його, як мати дитину, хмарки. Але життя складне. Є в ньому зло, неприємності.

2) Бесіда за змістом поезії (!!! Вміти усно давати відповіді на питання!!!):

- ❖ Яким настроєм пройнята поезія?
- ❖ Які кольори переважають?
- ❖ Охарактеризуйте ліричного героя з поезії «За сонцем хмаронька пливе».
- ❖ Назвіть образи, які зустрічаються у вірші.
- ❖ Мотив: змалювання вечірньої пори та очікування нового дня.
- ❖ Ідея: туга за рідним краєм, його чарівною природою.
- ❖ Жанр: пейзажна лірика.
- ❖ Знайдіть персоніфікацію та епітети у творі.

3) Словникова робота.

Символ (грец. «знак») — умовне позначення якого-небудь предмета, поняття або явища; художній образ, що умовно відтворює усталену думку, ідею, почуття. В українських віршах наявні традиційні уснопоетичні народні символи: сонце, місяць, зіроньки, човен, терен, верба, весна та ін.

Символ сонця — уособлення тепла, світла й радості.

Туман — темряви, небезпеки.

9. Підсумки.

Тестове опитування.

В зошиті НАПИСАТИ «Тестове опитування», писати НОМЕР ЗАВДАННЯ і поряд БУКВУ (варіант відповіді, який, на вашу думку, є правильним).

Тестове опитування ви знайдете на моєму **сайті**, натиснувши на клавішу під конспектом «Тест на тему «Життя і творчість Т. Шевченка»».

Д / з.

ВИВЧИТИ НАПАМ'ЯТЬ «Садок вишневий коло хати» (с. 197), «За сонцем хмаронька пливе...» (с. 195 – 196). Прочитати твір С. Васильченка «В бур'янах» повністю.

Повний текст для читання ви знайдете за посиланням нижче (натисни на посилання. У рубриці твори для обов'язкового читання перший твір у списку і є «В бур'янах» С. Васильченка. **НАТИСКАЙ НА ПОМАРАНЧЕВУ КНОПКУ**, після скачування відкрий файл і читай із задоволенням.

<https://ira805.jimdofree.com/%D0%BD%D0%B0-%D0%B4%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D0%BC%D0%BE%D0%B3%D1%83-%D1%83%D1%87%D0%BD%D1%8F%D0%BC/%D1%82%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%D0%B8-%D0%B4%D0%BB%D1%8F-%D1%87%D0%B8%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F-5-%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D1%81/>